

«...jeg har lyst til å si at
når man skyver EU foran
seg, at la oss være litt
forsiktig med det, da.»

THORBjørn JAGLAND OM EUs MILJØSJEF
SOM MENER NORSK GASSKRAFT IKKE VIL
REDUSERE EUROPEISKE UTSLIPP.

Innhold:

Kvikksølv ut av biler

Nå må landets bilopp-
samlere fjerne kvikksølv
fra alle biler som vrakes.

• side 4

Trives i varmen

Isbreene brer seg trass
i varme vintre. Årsaken er
mer nedbør.

• side 5

Etterlyser skandaler

– Økologisk mat vil ikke
slå igjennom før tradi-
sjonelt landbruk gjennom-
går noen skandaler.

• side 8

Ukjent dødsårsak

54 kongeørner ble funnet
døde i fjor, men forskerne
kan bare fastslå dødsårs-
saken til et fåtall.

• side 9

Vanskelige plantefibre

Plantefibre gjør enkelte
materialer umulig
å gjenvinne.

• side 9

Vil forby bly

Danmark presser på for
å få EU til å forby både bly
og PVC.

• side 10

Millioner på pigger

Oslo vil i vinter tjene
50-60 millioner på pigg-
dekkavgiften, men gir ikke
noe til kollektivtransport.

• side 11

Nye klær bør vaskes – inneholder miljøgifter

(Foto: Jo Erik Gjems)

Hodeløs tekstilindustri? Nye klær er så fulle av miljøgifter at danske myndigheter mener de bør vaskes før bruk.

Moderne tekstil-
industri bruker store
mengder giftige
kjemikalier. Danske
forskere har påvist at
innholdet av det
kreftfremkallende
stoffet p-kloranilin
i nye plagg oversteg
anbefalt daglig dose
for barn med 225
ganger. I tillegg fant
forskere tungmetaller
som kadmium, bly og
kvikksølv.

Nå anbefaler danske myndig-
heter forbrukerne å vaske nye
klær før de brukes. Overlege
Joar Austad ved Rikshospitalets
hudavdeling er overrasket over
funnene av tungmetaller.

• side 2

Hvor er Frps miljøpolitikk?

– Jeg har problemer med å se at
Fremskrittspartiet har noen
miljøpolitikk i det hele tatt. Jeg har
forsøkt å få tak i den, men det er
ikke helt enkelt, for å si det sånn,
sier Høyres miljøpolitiske talsmann,
Jan Tore Sanner.

Fremskrittspartiet viker ikke
en tomme i klimapolitikken. De
mener det ikke er bevist at
menneskeskapte CO₂-utslipp
påvirker klimaet. Derfor aksepterer
ikke partiet Kyoto-avtalen.

• side 7

Gass-entusiasme

Bruk av gass kan i enkelte tilfeller være fornuftig også fra et miljøsynspunkt. I første rekke gjelder dette når gassen brukes direkte og ikke blir omformet til strøm. Men det internasjonale

Leder

energiområdet (IEA) anslår en kraftig vekst i energibruk og utslipp de kommende tjue årene. Fra 1990 til 2020 vokser CO₂-utslippene fra elektrisitetsproduksjon med hele 46 prosent. Veksten er det nettopp gass som har hovedansvaret for.

Likevel har miljøvernminister Siri Bjerke den siste måneden gjort gjentatte forsøk på å overbevise opinionen om at gasskraftverk er god miljøpolitikk. Blant annet har hun unnlat å nevne utredninger med motsatt konklusjon.

Gassentusiastene i regjeringen og på Stortinget vil i tillegg ta penger fra fornybare energikilder og gi dem til gass. En gassrørledning i Bergen skal få 20 millioner kroner. Gassrørledningen er ikke konsekvensutredet, og ingen har ennå søkt om å få bygge den. Likevel vil regjeringen ta penger fra miljøvennlige energikilder som vind, sol og bioenergi, for å bygge gassrøret.

Samtidig har myndighetene bare i år vært nødt til å avslå støtte til over hundre prosjekter for utbygging miljøvennlig energi, fordi det ikke finnes penger.

Nå mangler det bare at det kommende statlige organet for omlegging av energibruk og -produksjon får som hovedoppgave å spre bruken av gass.

Usunne helsetrøyer og giftige gardiner

Nye klær er ofte så fulle av gift at de kan være skadelige å bruke. I Danmark anbefales forbrukerne å vaske alt nytt tøy. I Norge er problemet ukjent.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Tekstilindustrien bruker store mengder kjemikalier. Den danske Miljøstyrelsen har nylig kartlagt forekomsten av farlige kjemikalier i nye klær. De danske forskerne analyserte etter om lag 60 forskjellige kjemiske forbindelser i 22 prøver av vanlige tekstiler.

Analysene gav positivt resultat for 27 forskjellige stoffer, blant annet tungmetaller som kadmium, bly og kvikksølv.

Mest oppsiktsvekkende var imidlertid det høye innholdet av stoffet p-kloranilin som oversteg høyeste anbefalte dagsdose for barn med 225 ganger. P-kloranilin har vist seg å være kreftfremkallende i dyreforsøk.

Mange av de skadelige stoffene som finnes i dagens nye tekstiler forsvinner etter vask, og danske myndigheter anbefaler

forbrukerne å vaske alle nye klær, samt sengetøy og andre tekstiler som kan komme i kontakt med huden.

Ukjent for SFT

Statens forurensningstilsyn (SFT) kjenner ikke til at den store mengden kjemiske stoffer i tekstiler er noe problem for forbrukerne.

– Nei, vi kjenner ikke til dette. Vi vet at formaldehyd og visse typer fargestoffer kan være et problem for allergikere. Her er det imidlertid forskrifter som sier hvor mye som er tillatt brukt og SFTs kontrollavdeling tar stikkprøver for å hindre at grensene overskrides. Så får vi håpe at problemet er løst, sier senioringeniør Ingrid Roland hos SFT.

– Så dere vil ikke anbefale folk å vaske nye klær?

– Det kan selvsagt ikke skade. Vi bruker jo mye bomull rett på kroppen.

Overrasket overlege

Overlege ved Rikshospitalets hudavdeling, Joar Austad, kjenner ikke den danske undersøkelsen, men er overrasket dersom mange av tungmetallene blir funnet i nye tekstiler.

– Generelt skader det selvsagt ikke å vaske nye klær. Det er imidlertid ikke sikkert det hjelper. Hvordan tungmetaller forsvinner i vask er jo ikke så godt å si. Det kommer an på flere faktorer, blant annet hvordan de er bundet, sier han.

Giftige gardiner

Fra tidligere er det kjent at stoffgruppen bromerte flammehemmere er tilsatt i en rekke tekstiler. Som navnet tilsier skal disse hemme branntilløp. Flammehemmerne brukes blant annet i gardiner og møbler. Denne stoffgruppen finnes også i en rekke elektriske apparater.

I løpet av en periode på 25 år er innholdet av bromerte flammehemmere i morsmelk hos svenske kvinner økt femti ganger. Stoffgruppen sammenlignes med miljøgiften PCB, og det er påvist at stoffet gir alvorlige hjerneskader hos dyr.

EU trenger ny klimapolitikk

EU må innføre en ny klimapolitikk, hvis ikke vil utslippene av klimagasser bli langt høyere enn unionens Kyoto-mål.

EU's CO₂-utslipp vil i 2010 ligge 7-8 prosent over nivået i 1990, viser en rapport fra forskningsinstituttene Ecofys og Fraunhofer i Nederland og Tyskland. Kyoto-avtalen forplikter unionen til å

redusere utslippene med åtte prosent fra 1990 til perioden 2008-12.

Forskerne har sett på eksisterende og planlagt miljøpolitikk i seks EU-land. Av disse er det

bare sannsynlig at Storbritannia oppfyller sine forpliktelser, melder nyhetsbyrået Reuters. Tyskland når muligens også sitt mål, men Frankrike, Spania, Sverige og Nederland har ingen sjanser dersom de ikke innfører nye tiltak i nærmeste fremtid.

Klær med datostempling

Norge bruker tre ganger mer tekstiler enn gjennomsnittet på jorda. Nye klær forurensner fra vugge til grav og vi kaster som aldri før.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Hvert år forbruker hver nordmann, og la oss ikke glemme kvinnene, elleve kilo klær. Legger vi til andre tekstiler som finnes i møbler, gardiner og lignende, blir summen om lag tyve kilo, ifølge Statens institutt for forbruksforskning (SIFO).

Dette forbruket ligger om lag tre ganger over det globale gjennomsnittet og representerer noe historisk svært nytt. Helt fram til 1960 var Norge nettoimportør av filler og slitte tekstiler, og i hjemmene ble tekstilene utnyttet til "siste trevl".

Det er det definitivt slutt på. I en ny rapport fra SIFO, "Fra eggvendte laken til festlig lapp på baken" tar Ingun Grimstad Klepp for seg det forrige århundrets utvikling innen tekstilforbruk.

Klepp er etnolog og tekstilansvarlig ved SIFO. Hun arbeider med et forskningsprosjekt om et mer bærekraftig tekstilforbruk.

Usynlige reparasjoner

I det forrige århundret var klær lenge noe vi investerte i og vedlikeholdt. Perioden 1900-1930 var tiårene for den virkelige nøy-somheten og det gode håndverket. Reparasjonene var så fint utført at de ofte var usynlige. 40-tallet preges av materialknapphet, men også av en vilje til ikke å la seg knekke. Ny mote ga omsømmen større spillerom, og det gikk sport i å få mye ut av nærmest ingenting.

1950 og 60-tallet var tiden for den rasjonelle husmor. Gardero-beplanlegging og tiltak for å forhindre slitasje var viktige temaer.

Overskudd ga anti-mote

Først på 1970-tallet kom forbruket opp på et nivå der det var overskudd av tekstiler. Samtidig

kommer nye teknikker for å utnytte filler, lapper og rester som råstoff i nye klær. Overfloden fører til at en ny antimote vokser fram.

Denne interessen for å utnytte tekstilavfallet forsvinner på 80 og 90-tallet. Dette gjenspeiles i håndarbeidsbøkene som, i motsetning til i de "riktige" 70-årene, bare unntaksvis berører økonomisering og gjenbruk av tekstiler.

Ingenting repareres

– Rapporten er forhåpentligvis et bidrag i riktig retning. Forbruket av tekstiler er unødig høyt og forurensende, sier Klepp til N&M Bulletin.

Ifølge henne er et av hovedproblemene at ingenting blir reparert lenger. Det skyldes blant annet at barn ikke lærer det på skolen.

– Skal vi få ned tekstilforbruket må klærne vare lenger. Da må de repareres, men skal det være noe vits i det må klærne også være bedre. I dag har klærne vi kjøper innebygget datostempling ved for eksempel en innvevd strikk. Når strikken ryker må plaget kastes.

– Men det finnes stadig kvalitetsklær å få kjøpt?

Ingun Grimstad Klepp mener nordmenns forbruk av tekstiler er unødig høyt og forurensende. (Foto: SIFO)

– Ja, alle forbrukere er ikke opptatt av det samme. På "bestevest" kjøper folk beige ruter som de kan supplere med matchende kofferter om ti år. Når det gjelder selskapsklær er bunaden et eksempel på et plagg som ofte varer livet ut.

– Det der er ikke lett med stretch-laken?

– Nei, det går ikke med stretch. Det er for så vidt et godt eksempel.

Ifølge Klepp er det nå på tide å rette den offentlige oppmerksomheten mot forbruk, gjenbruk og resirkulering av tekstiler, ikke bare glass og papir. Det holder ikke at enkeltforbrukere kaster en pose i UFF-containeren i ny og ne.

– Sett i forhold til de problemene som er forbundet med tekstilproduksjon blir dette bare avlat, sier hun.

Deretter sydde man det sammen

Kraftproduksjonen krever menneskeliv

WASHINGTON: Gamle kullfyrte varmekraftverk i USA forkorter livet til mer enn 30 000 mennesker hvert år.

Sotpartiklene forårsaker også anslagsvis 603 000 astmaangrep årlig, samt andre luftveissykdommer og hjerteproblemer. Det går frem av undersøkelsen som er det første forsøket på å finne ut hvilken innflytelse kraftverkene har på helsen. Rapporten "Death, Disease and Dirty Power" (Død, lidelse og skitten kraft) er laget

på grunnlag av undersøkelser foretatt av Abt Associates, et

konsulentfirma som USA's miljømyndighet EPA bruker regelmessig. Abt Associates har brukt informasjon som kraftverkene selv - slik loven krever - har stilt til rådighet.

RIMI
Vi gjør Norge billigere

Vi støtter Norges Naturvernforbund.

- Brødrene Bøckmann AS
- FREVAR
- Ødegård Avfallsdeponi
- Asker Renovasjon og Gjenvinning AS

Natur & miljø Bulletin

Redaktør (konst.): Audun Garberg (tlf: 22 40 24 25)

Redaksjon: Jens Petter Toldnæs (tlf: 22 40 24 23),
Kristian Jahre (tlf: 22 40 24 24), Tom Erik Økland (tlf: 22 40 24 02)

Adresse: Pb 342 Sentrum, 0101 OSLO,
Tlf: 22 40 24 00, Faks: 22 40 24 10. e-post: redaksjonen@naturvern.no

Abonnement: 230/år (privatpersoner), 600/år (bedrifter)

Annonser: Tlf: 23 12 20 70 Faks: 23 12 20 71

Utgiver: Norges Naturvernforbund. Web: www.naturvern.no

Trykking: GAN Grafisk AS.

Neste utgave: 17.11.2000

fagpressen

Kvikksølv må fjernes i biler

Fra første november må landets biloppsamlere fjerne kvikksølv fra alle biler som vrakes. Hoggere som ikke er godkjent omfattes ikke av den nye ordningen.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Om lag tyve prosent av alle biler som vrakes inneholder kvikksølv. Det svært miljøskadelige tungmetallet finnes i brytere som styrer elektriske vinduer, lys på dashbordet, airbager og annet teknisk utstyr i bilene. Nå vil Statens forurensningstilsyn (SFT) gjøre noe med dette, og fra første november er det krav om at samtlige av landets godkjente biloppsamlere skal fjerne kvikksølvbryterne.

Betaler biloppsamlerne
– Vi anslår at vi vil bli kvitt mel-

lom femti og seksti kilo kvikksølv per år, sier seksjonssjef Sigurd Tremoen i SFT, til N&M Bulletin.

En bil som leveres til hogging er i utgangspunktet en liten miljøbombe. Derfor betaler myndighetene biloppsamlerne for å utføre en rekke miljøtiltak. Blant annet demontering av batteri og oljefilter, tapping av driestoff, diverse oljer, bremsevæske, frost- og spylevæske. For dette får biloppsamlerne 337 kroner per vrak. Fra og med første november blir dette øket til 345 kroner per vrak slik at kvikksølvbryterne også blir fjernet.

Utslipp av kvikksølv i 1995 og 1998 i kilo

Kilde	1995			1998		
	luft	vann	jord	luft	vann	jord
Industri	200	17		185	10	
Produkter	75	530	285	45	45	192
Kommunale kilder	120	210	210	126	210	135
Totalt	395	757	479	356	265	327

Grunnet usikre data er offshore-virksomhet utelatt fra tabellen.

Kilde: SFT

Ikke-godkjente gjør som de vil

Ifølge Tore Fjeldheim ved Stokstad Bilopphogging i Oslo er innsamlingen enkel å gjennomføre. Problemet er mange ikke-godkjente hoggere som kan gjøre som de vil.

– Vi har ikke begynt med bryterinnsamling ennå, men jeg regner med at dette er greit i praksis. Det som er pussig er at svært mange biloppsamlere ikke er offentlig godkjent. De kan i praksis gjøre akkurat det de vil. Mens de kan helle ut en skvett spylevæske, må vi samle den opp og levere den. Det samme gjelder for olje, bensin og brytere, sier han.

Ifølge Fjeldheim er Stokstad det eneste godkjente biloppsamlerfirmaet i Oslo.

Pål Spillum hos SFT har ikke tallene for hvor mange biloppsamlere som er godkjent i Norge, men tror generelt ikke problemet med ikke-godkjente biloppsamlere er særlig stort.

– Det er ytterst få, hvis det i det hele tatt er noen, som ikke er godkjent og som dermed ikke omfattes av returordningen, sier han.

Ifølge Spillum er disse uansett underlagt forurensningsloven og fylkesmannens bestemmelse.

Svært skadelig

Kvikksølv er et av de mest skadelige stoffene menneskene sprer i naturen. Overkonsentrasjoner av kvikksølv er funnet mange steder i Norge uten at kildene til forurensningen er lokalisert. I flere norske fjorder er det innført kostholdsråd som en følge av blant annet kvikksølvforurensning.

Dette gjelder også i innsjøer, der det er kostholdsråd for gjedde og abbor.

I Mjøsa og Tyrifjorden er det funnet store mengder kvikksølv i ørret.

Biler uten kvikksølv	Har produsert med kvikksølv
• Alfa Romeo	• Audi
• GM	• Chrysler
• BMW	• Citroën
• Buick	• Ford
• Chevrolet	• Mazda
• Daihatsu	• Mercedes
• Daewoo	• Mitsubishi
• Fiat	• Peugeot
• Isuzu	• Rover
• Honda	• Saab
• Hyundai	• Subaru
• Lada	• Toyota
• Lancia	• Volkswagen
• Opel	• Volvo
• Renault	
• Seat	
• Skoda	
• Ssangyong	
• Suzuki	

Kilde: SFT

Breene brer seg i mildværet

Svartisen og andre norske isbreer kan bli større i fremtiden. (Foto: Kim Hart)

Norske isbreer har liten grunn til å klage over mildværet. Varmere vintre med mer nedbør kan gi oss større breer i fremtiden.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

De syv varmeste årene som er målt på kloden var på 1990-tallet. Inneværende år ligger også godt an til en plassering i nærheten av varmetoppen, men de norske is-

breene er likevel ikke i ferd med å forsvinne.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) måler volum og lengde på flere norske isbreer. Overingeniør Halgeir Elvehøy i NVE forteller at høye temperaturer kan være fordelaktig for noen breer.

Sommeren betyr lite

– Har de varme somrene på 90-tallet hatt noen effekt på isbreene?

– Nei, egentlig ganske lite. For de kystnære breene er det stort sett vinteren som avgjør. Er den nedbørrik blir det et over-skuddsår uansett; er det lite nedbør blir det underskudd nesten uansett, sier Elvehøy.

– Forskjellene i smelting om sommeren er ikke så veldig store fra bre til bre, men varierer litt med høyden breene ligger på.

Vind er viktig

Volumet på de norske isbreene økte kraftig fra 1989 til -95. Etter det har størrelsen vært mer stabil.

Mange brearmer fra Folgefonna, Hardangerjøkulen, Jostedalbreen og Svartisen som alle ligger nær kysten, har økt lengden med flere hundre meter i løpet av de siste 10-15 årene. En del av bre-armene som har gått mye frem har nå stoppet opp, slik som Briksdalsbreen. Nigardsbreen på andre siden av Jostedalbreen fortsetter imidlertid å rykke frem.

Vindretningen er avgjørende for breenes vekst og fall. Blåmannsisen ved Sulitjelma minsker, men en av bre-armene har vokst betraktelig, noe som antageligvis skyldes endring av vindretningen og dermed hvor nedbøren samler seg opp.

– Milde vintre har ført til fuktigere vær og mer snø på breene. Breplatået på for eksempel Jostedalbreen ligger så høyt at nedbøren kommer som snø uansett - et par grader fra eller til spiller liten rolle.

Lavereliggende breer er derimot i faresonen dersom nedbøren kommer som regn i stedet for snø.

– Da vil vi få en stor endring, sier Elvehøy, men legger til at dette foreløpig ikke har skjedd.

– Folk forstår ikke at dette er mulig

To ganger tidligere har Arbeiderpartiet lovet at det unike fuglereservatet Tautra skal beskyttes. Nå er løftet brutt igjen og Norge blir svartelistet av Ramsar-konvensjonen.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Det unike fuglereservatet Tautra i Frosta kommune i Nord-Trøndelag er i ferd med å bli fullstendig ødelagt. Årsaken er en fastlandsforbindelse som har gjort det mulig for små rovdyr å vandret ut til øya, i tillegg til at moloen som veien ligger på

forstyrrer strømforholdene i våtmarkene. Redningen for Tautra ville vært at veien ble erstattet med en bro.

– Dette har arbeiderpartipolitikere lovet oss to ganger. Første gang ved Gro Harlem Brundtland. Deretter, i 1997, da daværende samferdselsminister Sissel Rønbeck kom på besøk. Ingenting skjedde den gang, og nå sier Siri Bjerke

bare at de ikke har penger. At Arbeiderpartiet, som et ansvarlig parti, kan oppføre seg sånn er nesten ikke til å tro, sier leder i Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag, Per Flatberg.

Fylkeslaget i Nord-Trøndelag har fått et vell av henvendelser om saken.

– Folk forstår rett og slett ikke at dette er mulig. Skal regjeringen stå igjen med noe som helst ære i denne saken må dette bli en del av et budsjettforlik.

Broen over til Tautra vil kos-

te om lag 42 millioner kroner. Foreløpig er det bare bevilget seks millioner.

– Det er mye penger, men regjeringen har ingen skrupler med å bevilge over 100 millioner til et naturødeleggende skytefelt i Hedmark. Dette går på Norges ære som miljønasjon fordi Tautra vil bli svartelistet internasjonalt. Samtidig går det på Arbeiderpartiets troverdighet som ansvarlig parti, sier en fortørnet Flatberg.

Frykter nytt Tsjernobyl

Vi risikerer et nytt Tsjernobyl, dersom nye EU-land får beholde sine lave sikkerhetskrav til atomkraften, hevder Friends of the Earth.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Syv av tolv land som søker medlemskap i EU har atomkraft, bygd med gammel sovjetisk teknologi. Selv om atomkraften er en av grunnsteinene i EU-samarbeidet finnes det ikke noen felles sikkerhetsstandard for atomkraftverkene. En arbeidsgruppe underlagt ministerrådet er nå i ferd med å utforme sikkerhetskrav til fremtidige medlemsland i Øst-Europa. Gruppen skal levere sin rapport innen utgangen av året.

Friends of the Earth (FoE) frykter søkerlandene får beholde

EU-søkerland

uten atomkraft	med atomkraft
Estland	Bulgaria
Kypros	Litauen
Latvia	Romania
Malta	Slovakia
Polen	Slovenia
	Tsjekia
	Ungarn

sine sikkerhetsstandarder. Disse standardene er ifølge organisasjonens arbeidsnotat "How safe is safe enough?" så lave at Europa risikerer en ny atomkatastrofe. Derfor krever de at EU setter strenge sikkerhetskrav til nye medlemsland. Hvis ikke vil atomindustrien i dagens EU-land kunne argumentere mot å oppgradere sine sikkerhetsstandarder fordi nye medlemsstater har lavere standarder. Dessuten vil østeuropeisk atomindustri få et "uøkologisk" fortrinn i konkurransen med andre elektrisitetsprodusenter, mener FoE.

Ikke uavhengig kontroll

Både teknologi og kontrollrutiner skiller østeuropeiske og vestlige atomkraftverk, forteller Thomas Nilsen i Bellona.

– Når man bygde disse kraftverkene ble det gjort ut fra en teknologiforståelse om at en ulykke aldri kunne skje. Dermed ble det ikke lagt inn sikkerhetsmarginer fra bunnen av, forklarer Nilsen.

– I de tidligere kommunist-

Kjernekraftverket Ignalina i EU-søkerlandet Litauen har samme type reaktorer som Tsjernobylverket. Ignalina regnes som et av verdens farligste atomkraftverk. (Foto: Ole P. Pedersen)

landene eksisterte det heller ingen uavhengig kontrollinstans med ansvar for å gi lisenser til drift. Dette er den nest viktigste tingen EU må stille krav om å innføre. Det viktigste er selvsagt at man på sikt får lagt ned verkene.

Tsjekia og Slovakia

Atomkraftskeptikerne i EU har allerede lidd et kraftig nederlag. Den slovakiske reaktoren Bohunice V1 skulle vært stengt i år, men EU-kommisjonen har

akseptert forlenget drift frem til 2008.

11. oktober startet tsjekkerne opp atomkraftverket ved byen Temelin, bare seks mil fra grensen til Tyskland og Østerrike. Byggingen av verket ble påbegynt i 1983. Under veis er verket ombygd og tilført vestlig teknologi.

Aktivister i Østerrike og Tyskland har flere ganger blokkert grenseovergangene til Tsjekia, i protest mot atomkraftverket.

Brasil har allerede to kjernefysiske kraftverk som begge ligger i Angra dos Reis, en kystkommune 130 kilometer fra Rio de Janeiro. Her skal også det tredje atomkraftverket ligge.

Brasils første atomkraftverk, Angra I, ble kjøpt av det amerikanske selskapet Westinghouse og begynte driften i 1984. Hyppige problemer førte til at det fikk klengenavnet "ildfluen" og ble stengt etter en tid. Problemene førte også til økt motstand mot kjernekraft.

Redusert plan

Det andre atomkraftverket startet driften i juli i år, 17 år etter plan-

en, og ble allerede stengt første gang for to uker siden. Grunnen var feil på en transformator, ifølge Firmino Sampaio, president i Eletrobras, selskapet som samordner statens kraftselskaper.

Angra II var det første atomkraftverket som ble bygget innenfor en samarbeidsavtale mellom Brasil og Tyskland. Planen omfattet bygging av åtte kjernekraftverk. Gjeldskrisen på 1980-tallet og svekkingen av det gamle militærregimet, som gikk av i 1985, førte til at planen om åtte kraftverk ble skrinlagt. Det eneste spørsmålet som gjenstår er om Angra III skal fullføres eller ikke.

Hvor er Frps miljøpolitikk?

Hvilken miljøpolitikk har Fremskrittspartiet? Høyre har vanskelig for å se at den eksisterer.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Fremskrittspartiet troner på toppen av meningsmålingene og øyner muligheten for regjerings-samarbeid. Den mest nærliggende samarbeidspartneren har imidlertid problemer med å svelge partiets miljøpolitikk.

– Dette er et av de områdene hvor forskjellene er svært tydelige, sier Høyres miljøpolitiske talsmann Jan Tore Sanner.

– Jeg har problemer med å se at Fremskrittspartiet har noen miljøpolitikk i det hele tatt. Jeg har forsøkt å få tak i den, men det er ikke helt enkelt, for å si det sann.

Høyres miljøpolitiske talsmann, Jan Tore Sanner, synes det er vanskelig å spå om Frps miljøpolitikk. (Foto: Høyre)

Tilnærming

Sanner trekker frem klimapolitikken som et område der avstanden mellom Høyre og Frp er stor. Mens Frp avviser at menneskene endrer klimaet, vil Høyre være føre var.

– Når det gjelder hovedlinjene i miljøpolitikken står ofte sentrum, Høyre og Arbeiderpartiet sammen, mens Frp markerer særstandpunkter. På enkelte konkrete problemstillinger er det andre konstellasjoner.

Samtidig ser Sanner enkelte små tegn til forandring.

– Inntil nå har partiet gått imot enhver bevilgning til miljø-

sikring i Nordvest-Russland. Der har Høyre vært den store pådriveren. Jeg registrerte at Carl I. Hagen på et fjernsynsprogram plutselig erklærte at dette er et problem, og at Frp også ville bevilge penger.

Også når det gjelder sikring av naturområder og bevaring av kulturminner, mener Sanner Fremskrittspartiet har nærmet seg Høyres politikk.

– Det er en generell holdning i Frp om at man skal tilpasse seg sentrum i norsk politikk, også på miljøområdet. Så få vi se hvor lenge det varer.

– Tror du de vil endre klimapolitikk?

– Jeg synes det er veldig vanskelig å spå om Frp.

Neppe Frp-minister

– Hvis det blir en regjering der Frp og Høyre deltar, er det naturlig at Frp får miljøvernministeren?

– Nei. Det tror jeg ikke de vil være spesielt opptatt av. For Høyre vil det være viktig ut i fra en konservativ tankegang om forvalteransvaret.

Ikke føre var

Fremskrittspartiets miljøpolitiske talsmann Øyvind Korsberg viker ikke i klimapolitikken.

– Det er ikke bevist at menneskeskapte CO₂-utslipp påvirker klimaet. Vi er mot ratifikasjon av Kyoto-protokollen, fordi man da iverksetter enorme kostbare tiltak uten at man har noe som helst grunnlag for å si at det påvirker klimaet over hodet, sier Korsberg.

At istykkelsen på Nordpolen er redusert med 40 prosent på 30 år, og at FN's klimapanel gir et dramatisk langtidsvarsel i sin kommende rapport rokker ikke Korsberg.

– Nei. Klimavariasjoner er en naturlig prosess som pågår hele tiden, uavhengig av stortingsvedtak og politiske beslutninger. Det har vært 40 istider og nedsmeltning på Nordpolen har forekommet tidligere. En god del forskere er kritisk til det FN's klimapanel har dradd frem, sier

Korsberg og ser ingen grunn til å være føre var på dette området.

Han mener forskjellen mellom Høyre og Frps miljøpolitikk er minst i rovdrypsørsmål.

Frp vil kutte i miljøbudsjett

260 millioner vil Fremskrittspartiet fjerne fra Miljøverndepartementets budsjett neste år. Bevilgningene til kalking av vassdrag vil de øke.

– I vårt alternative budsjett kommer vi til å redusere Miljøverndepartementets budsjett med ca 10 prosent fra dagens nivå, sier miljøpolitisk talsmann Øyvind Korsberg i Frp. Det betyr at partiet vil foreslå et kutt på om lag 260 millioner kroner i forhold til regjeringens forslag.

– Vi vil blant annet kutte i forebyggende tiltak mot rovdryskader. Det mener vi ikke gir stor effekt og er med på å kamuflere rovdryskonfliktene, sier Korsberg. I forslaget til statsbudsjett er det satt av til sammen 32 millioner kroner til tiltak som skiller bufe og rovdryskader.

Korsberg varsler samtidig at partiet vil plusse på bevilgningen til kalking av elver og vassdrag med rundt 20 millioner kroner.

Nytt atomkraftverk i Brasil får støtte

Trass i motstand fra miljøvernaktivister, tyder mye på at Brasil får sitt tredje atomkraftverk.

IPS
MARIO OSAVA

Det dreier seg om fullføringen av kraftverket Angra III, der Brasil allerede har brukt over 12,4 milliarder kroner på kjøp av utstyr. Dessuten er 70 prosent av byggearbeidet ferdig.

På den åttende generalkongressen om kjernekraft i oktober deltok 800 ekspertene og næringslivsfolk. De overrakte president Fernando Henrique Cardoso et dokument for å

påvirke ham til å fullføre kraftverket.

Dokumentet understreker behovet for kraftverket, som ligger i det sørøstlige Brasil der forbruket av elektrisitet er høyest og mangelen på energikilder er stor. Det tredje atomkraftverket er også nødvendig for at anlegget Brasil har bygget for å lage kjernefysisk drivstoff, skal være økonomisk levedyktig, hevder Everton de Carvalho, president i Det brasilianske kjernekraftforbundet.

Julegavetips!

- Gavekort på kino, revy eller teater
 - Vasking av bil, komfyr eller bad
- For de avanserte:
- Bygg en varmkopostbinge!

FolloREN

64852330 - www.folloren.no

Mens vi venter på katastrofene

Tradisjonelt landbruk må oppleve et par saftige skandaler før økologisk mat slår gjennom for fullt i Norge. Det mener tekstforfatteren bak høstens store økomatkampanje.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Kjetil Try, tekstforfatter i Try Reklamebyrå, er mannen bak store annonser for økologisk mat i landets aviser. Han synes ikke jobben har vært enkel. Først og fremst fordi oppdragsgiver har krevd at reklamen ikke skal sverte tradisjonelt landbruk.

– Økologisk matproduksjon framstår som uinteressant for de fleste norske forbrukerne, siden tradisjonelt landbruk med merkenavnet Godt Norsk nærmest blir framstilt som helt ren matproduksjon, sier Try.

– I andre land, eksempelvis Danmark, Belgia og Tyskland,

har man hatt noen solide skandaler rundt det tradisjonelle landbruket. Det har gitt økologisk matproduksjon gratis reklame, mener Try.

Høyt utdannede kvinner

Dermed blir reklamen i norske medier rettet mot de reklame-makerne tror bruker økologiske matvarer: Kvinner i alderen 25-40 år, som regel med høy utdannelse, og i hvert fall med et bevisst forhold til miljøet. Med andre ord de som eksempelvis sorterer søpla si grundig og med engasjement.

– Denne hovedmålgruppen har gjerne barn, og er bevisst på helse- og miljøspørsmål. Det er

disse vi også velger å rette oss mot i den pågående kampanjen, forteller Try.

– Hadde ikke reklamen blitt mer effektiv hvis man fokuserte mer på forskjellene mellom økologisk og tradisjonelt landbruk, eksempelvis bruken av sprøytemidler?

– Joda, det er klart et poeng. Men det har vært en målsetning å ikke rakke ned på andre norske landbruksprodukter i reklamen. Den slags styring er i og for seg ikke noe nytt. Eksempelvis vil Coca-Cola aldri bruke sukkerinnholdet i sin tradisjonelle leskedrikk som argument for å kjøpe Coca-Cola Light, sier Try.

Fell fokus?

Spørsmålet er om en kampanje rettet mot høyt utdannede kvinner vil gi de helt store resultatene. Ifølge en undersøkelse gjort av Statens Institutt for Forbruksforskning er det bare 11 prosent av de spurte som kjente til Debios merke for økologiske matvarer. Kunnskapen var ikke

avhengig av kjønn eller utdanning, men det viste seg at personer i husholdninger med høy inntekt visste mer om merkeordningen enn de andre.

Undersøkelsen viser at pris er det viktigste argumentet forbrukerne har mot å kjøpe økologiske matvarer. På andre plass kommer manglende informasjon. ■

Bilparken er blitt eldre

Ifølge forsker Arne Rideng ved Transportøkonomisk Institutt er dagens bilpark eldre enn bilparken var i 1990. Rideng forklarer at en populasjon, enten det er befolkning, biler eller annet, vil ha en relativt lav gjennomsnittsalder mens den er i vekst.

– Først når populasjonen blir mer "moden", øker gjennomsnittsalderen. På åttitallet var det et meget høyt bilsalg i 1985/86. Dette trakk gjennomsnittsalderen på bilene ned, sier han. ■

Naturkalenderen 2001: Vår levende natur

Norges rike dyre- og planteliv er tema for Naturkalenderen 2001. Fotografiene er tatt av landets fremste naturfotografer.

I tillegg til vakre bilder får du spennende og nyttig informasjon om truede og sjeldne arter. Du får vite mer om tiltak for å styrke det biologiske mangfoldet, og Naturvernforbundets grunnsyn på flora og fauna.

Kalenderen er teksten både på norsk og engelsk, og har form som et hefte slik at den kan plasseres i bokhylla når kalenderfunksjonen er uaktuell.

Kalenderen kan bestilles på www.naturvern.no, eller du kan fylle ut slippen under. Kalenderen trykkes i begrenset opplag, og koster 100 kroner for medlemmer i Naturvernforbundet. For ikke-medlemmer er prisen 150 kroner. Porto kommer i tillegg.

Ja takk, send stk. Naturkalenderen 2001 til:

Navn:

Firma:

Adresse:

Postnr./sted:

Medlem av Naturvernforbundet: Ja Nei

Klippes ut og sendes til Naturvernforbundet, Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo, eller faks: 22 40 24 10.

Hvorfor dør kongeørnene?

I fjor ble 54 kongeørner funnet døde i Norge. Snøscootere, skogbruk, tog og høyspentmaster er trolig artens verste fiender.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Tallene fra Statistisk Sentralbyrås (SSB) rovdyrregistrering er klare; det ble registrert 54 døde kongeørner i Norge sist sesong. Registreringen tar for seg såkalt "avgang etter årsak" og registrerer ulv, bjørn, jerv og gaupe i tillegg til kongeørn. Det virkelige antallet døde kongeørner er naturlig nok mye høyere enn de 54 fuglene som er funnet.

Men i motsetning til de andre store rovdynene, hvor de fleste dødsårsakene er kjent, vet SSB lite om hvorfor kongeørnene dør.

En fugl er felt ulovlig, fire er drept av bil og en av tog. De andre 48 fuglene er kategorisert under "andre årsaker".

– I praksis betyr det at vi ikke vet dødsårsaken. Det er ofte vanskelig å fastslå dette på en fugl. Det er lettere på et stort pattedyr, sier Terje Olav Rundtom i SSB, til N&M Bulletin.

NSB må fjerne påkjørt vilt

Generalsekretær Morten Ree i Norsk Ornitologisk Forening bekrefter at det er vanskelig å fastslå dødsårsak på fugl. Ofte ligger det bare et par klør igjen på bakken. Han mener likevel at konge-

ørnens fiender er noenlunde klart definert.

– En god del kongeørn blir drept av NSB. Betydelig flere enn det som kommer fram i statistikken. Når toget kjører på elg og annet vilt blir kadavrene liggende på skinnegangen. Ørna oppsøker kadavrene, men klarer ikke å lette raskt nok når toget kommer. Høye brøytekanter langs skinnegangene bidrar også til ørnene ikke kommer seg vekk. Den blir innhentet av toget og en sikker død. NSB har plikt til å fjerne kadaver, men gjør det ikke raskt nok. Dette truer jo også andre arter, som for eksempel ulven, sier han.

Langsom vekst

Ifølge Ree er kongeørnen også svært sårbar for høyspentmaster og menneskelig aktivitet i hekkeperioden. Snøscooterkjøring kan gjøre stor skade.

– Vi vet at kongeørnpar kan forlate reir med egg bare på grunn av et par skiløpere. De vender ikke tilbake og da blir det ingen unger det året. Da sier det seg selv hva snøscootere kan utrette. I tillegg er arten sårbar overfor skogbruk både på grunn av forstyrrelsene og fordi gammel-skogen, som kongeørnen er avhengig av, forsvinner.

Kongeørnbestanden har vært i vekst i Norge siden fredningen i 1968. I øyeblikket er det mellom 700 og 1000 par i Norge. Problemet er at veksten går ufattelig langsomt, noe som gjør arten svært sårbar.

– Kongeørnen legger i gjennomsnitt to egg. Den ene ungen spiser nesten alltid opp den andre. I tillegg er dødeligheten blant unger og ungfugl utrolig høy. I praksis tar det tretten år for et ørnepar å erstatte seg selv, sier Ree. ■

Plantefibre vanskelig å gjenbruke

Er det egentlig miljøvennlig når Mercedes blander plantefiber i plasten som brukes i bilene deres? Nei, mener dansk forsker.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Ulla Eikard, forsker ved Center for plantefiberteologi i Danmark, peker på bilprodusenten Mercedes som et eksempel på misforstått bruk av plantefibre som nytt og ressursvennlig materiale. Ifølge Eikard blander Mercedes plantefibrene med plast. Når materialet skal gjenvinnes er det umulig å skille plast og plantefibre fra hverandre igjen. Materialet kan med andre ord ikke gjenvinnes verken som plast eller plantefibre.

Blindspor

– Den største feilen i produksjonen av slike sammensatte materialer er at man kun har fokus på fremstilling av stoffene.

Produsentene tenker ikke på hvordan materialene kan skilles for gjenbruk. Bilindustriens forskere glemmer vugge til gravprinsippet. Da må man spørre seg om produksjonen er miljøvennlig i det hele tatt, sier Eikard.

Per Prestmo, teknisk inspektør ved den norske Mercedes-importøren Bertel O. Steen, kan ikke kommentere Eikards utspill konkret, men mener at Mercedes-konsernet jobber seriøst med utvikling av biler som følger vugge til gravprinsippet.

– Likevel er det ikke sikkert at alle hull er tettet for en slik prosess, sier Prestmo.

Ulla Eikard har forsket på bruk av plantefibre som materiale til industriell produksjon i en årrekke. Etter hennes mening er

blandingsmaterialene med plast og plantefibre et blindspor helt fram til man faktisk får skilt materialene i gjenvinningsprosessen.

Best uten plast

– Men det er heller ikke sikkert at en slik prosess er den beste. Det forskes mye på bruk av trefibre som hovedbestandel i nye produkter. I Danmark har man blant annet funnet fram til et enzym som binder trefibrene sammen. Ved hjelp av denne teknikken kan man eksempelvis lage sponplater som kun inneholder plantefiber. I dag fremstilles slike plater blant annet ved hjelp av formaldehyd.

– Teknologien finnes, men produsentene av byggematerialer er så presset på pris at de ikke kan gå vekk fra dagens kjemikaliebaserte industri. Enzymprosessen tar for lang tid for dem, sier Eikard.

Ifølge den danske forskeren arbeides det også med produk-

▼ fakta

• Plantefiber har mange bruksområder - papir, tekstiler og innredningsdetaljer i biler er noen av dem.

• Ekspertene mener plantefiber kan bli framtidens materiale, siden det enkelt kan tilpasses vugge til gravprinsippet, samt at det kan framstilles uten skadelige utslipp.

• Plantefibreforskningen er spesielt konsentrert om hamp. Årsaken er at planten vokser fort, gir mye materiale per areal og dessuten er velegnet til bruk i produkter. Hampen som brukes til slike formål kan ikke brukes til å produsere hasj eller marihuana.

Kilder: Plant Vision og Center for plantefiberteologi.

sjon av mer sofistikerte produkter enn sponplater med den nye enzymteknologien. ■

Danmark vil forby bly og PVC

Danskene kjemper hardt for å vise EU den rette vei i miljøgift-spørsmål. Nå presser landet på for å få forbudt bly og PVC i hele unionen.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Plastindustrien er under hardt press i EU. Nå vurderer miljøkommisær Margot Wallström et bindende direktiv mot PVC opp mot en avtale med industrien om gjenbruk av stoffene. En slik ordning har Danmark allerede forsøkt. Den frivillige avtalen ble ikke overholdt av industrien, og i fjor ble avtalen erstattet av miljøavgifter.

Ikke kast bort ti nye år

– Vi bør ikke kaste bort ti år med å gjenta de danske erfaringene på EU-nivå, sier Jacob Hartmann i Greenpeace, til den danske avisen Politiken.

PVC-industrien mener at de dårlige danske erfaringene skyldes at PVC er vanskelig å erstatte, simpelthen fordi det er et så godt produkt. PVC-industrien fikk ikke mye støtte for dette synet under EUs høring 23. oktober.

En tsjekkisk miljøgruppe for-

talte om store miljøproblemer som en følge av landets omfattende PVC-produksjon. Det ble også lagt fram eksempler på hvordan PVC kan erstattes i de fleste produkter.

Ifølge Politiken vil Wallström nå ha en rask avklaring av problemene med PVC.

Totalforbyr bly

Danmarks miljø- og energiminister Svend Auken er kjent for sitt engasjement på miljøgiftområdet. Samtidig som debatten om PVC pågår vil Auken trolig komme med et totalforbud mot bly om få uker, melder avisen Aktuelt.

– Jeg tror det blir en seig kamp å få dette igjennom i kommisjonen, sier han.

Medlem i Europa-parlamentet, Torben Lund, mener EU bør

følge Danmarks eksempel og vedta et generelt forbud mot bly.

– Jeg vil anbefale at man setter i gang en prosedyre hvor man lager et forbud på europeisk plan, sier han.

Men om Danmark kjemper mot sterke industrikrefter i PVC-saken, er det ikke sikkert blyforbudet blir lettere å få politisk gjennomslag for. Utkastet til forslaget har vakt sterke protester i de andre EU-landene, i kommisjonen og i EUs vitenskapelige komité. Dette er Lund forberedt på.

– Jeg tror det blir en seig kamp å få dette igjennom i kommisjonen, sier han.

Kildene til de store elvene i Kina tørkes ut

BEIJING: Store deler av høyfjellsområdene i det nordvestlige Kina er utsatt for tørke og ørkenspredning. Kildene til de største elvene i landet er i disse områdene.

IPS
WU QI

Tørken har gått særlig hardt utover befolkningen som lever av kvegdrift, og som ser at beitemarkene blir stadig mindre og mer utpinte. Ifølge en ledende tjenestemann i det administrative distriktet Maduo, er over 70 prosent av de 25 millioner mål naturlig beitemark i distriktet blitt forringet eller gått over til ørken. Ørkenspredningen tar også årlig 20 prosent av engene.

Hver vinter må over 40 prosent av de 1.535 husholdningene som driver med kveg, dra hjemmefra for å finne gress. Når kvegget blir borte, er beiteområdene blitt paradiset for jordrotter som eter opp det som er igjen av grønt. I nabolikdistriktet Dari har

rottene invadert halvparten av beitemarkene, og lokalbefolkningen har meldt om et gjennomsnitt på 1.500 rottehull per hektar.

Halvparten av elvene borte

Uttørkingen av beitemarker har satt fortgang i uttørkingen av elver og innsjøer. Sist sommer tørket halvparten av de 90 elvene og 95 prosent av brønnene ut i Malai, et nabolikdistrikt nord for Changelva (Yangtsekiang). Innbyggerne måtte kjøpe drikkevann fra en kilde fem kilometer borte.

– Vi ville aldri ha trodd det hvis vi ikke hadde sett det med egne øyne, for området blir ofte kalt "landets vanntårn", sier Liu Jiyuan, direktør for Institutt for geografi og naturressurser ved Det kinesiske vitenskapsakademiet. Han viser til området San-

iangyuan som er kilde til tre elver.

Rikt område

Sanjiangyuan ligger over 4.000 meter over havet og dekker et område på 362.000 kvadratkilometer, eller en god del større enn Italia. Ifølge Liu kommer en firedel av vannet i Changelva, halvparten av vannet i Huang He (Den gule floden) og 15 prosent av vannet i elva Lancang fra dette området.

Området der de tre elvene har sine utspring har et av det mest konsentrerte biologiske mangfoldet i verden så høyt over havet. Her finnes over 70 forskjellige arter vilt, deriblant tibetansk antilope og villesel.

Men i de senere årene har våtmarksområdene minket og vannstanden gått ned i innsjøer og elver. Ørkenspredningen truer planter og dyr.

Mengden av slam som blir fraktet nedover med de tre elvene har økt kraftig på grunn av jorderosjon. Statistikken viser at over 100 millioner mål beitemarker i området er blitt forringet eller blitt til ørken. Rundt 55 mil-

lioner mål er skadet av jordrotter.

Den forverrede økologiske situasjonen er resultat av naturlige faktorer og menneskenes virksomhet, deriblant overbeite, avskoging og omfattende innhøsting av planter til urtemedisiner, sier Liu.

Naturreservat

For å verne kildene til de tre elvene, kunngjorde den kinesiske regjeringen i august at det skal opprettes et naturreservat som dekker hele Sanjiangyuan. Dette markeres ved et monument ved Tongtianelva, hovedkilden til Changelva. Monumentet har inskripsjon av president Jiang Zemin.

Naturreservatet er det største i Kina og får en befolkning på 557.200, hvorav de fleste er tibetanere.

– Vi skal legge mye arbeid i å bedre beitemarkene, verne skogen og plante flere trær og så mer gress, sier Mu Dongsheng, viseguvernør i Qinghai.

– Vi skal også opprette en økologisk forskningsstasjon inne i reservatet, sier han.

Tjener millioner på piggdekk

Første november startet piggdekk-sesongen. I løpet av vinteren vil Oslo kommune få inn mellom 50 og 60 millioner kroner i avgifter på piggdekkkjøring.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Da Samferdselsetaten i Oslo la restriksjoner på piggdekkkjøring forrige vinter, innførte de samtidig en panteordning på gamle piggdekk. Ordningen var en suksess. Over 35.000 bilister levret inn sine gamle piggdekk og fikk 1000 kroner i pant. Suksessen til tross, det blir ingen panteordning denne vinteren.

– Det stemmer det. Panteordningen var en engangsforetelse, et løft for å få fart på piggfriutviklingen. Det har vært meningen hele tiden at dette bare skulle gjelde det første året, sier direktør Knut Gabestad i Samferdselsetaten i Oslo.

Lønnsomme restriksjoner
Gabestad fjerner gulroten, men pilsken vil han beholde enda noen

år. Hvis du skal kjøre med piggdekk i hovedstaden, må du betale en avgift på 25 kroner. For tusen kroner kan du kjøpe tillatelse til å kjøre med piggdekk hele vinteren. Synder du mot dette, blir du bøtelagt.

Salg av helårsabonnementer og tillatelse til å kjøre én dag innbrakte mellom 75 og 80 millioner kroner i fjor. Panteordningen på gamle dekk og informasjonskampanjer kostet til sammen 40 millioner kroner. Dermed satt Samferdselsetaten igjen med et pent overskudd på 35 - 40 millioner.

– Hvor mye vil dere få inn på piggdekkkjøring denne vinteren?

– Etter hvert som folk blir flinkere til å kjøre piggfritt vil nok salget av kjøretillatelse gå ned. Skal jeg tippe, vil jeg anta at vi får inn et sted mellom 50 og 60 millioner, sier Gabestad.

Mars kan bli beboelig

Spesialdesignede drivhusgasser kan gjøre planeten Mars beboelig langt raskere enn tidligere antatt...

Amerikanske forskere er i ferd med å utvikle drivhusgasser som kan varme opp den kalde planeten.

– På jorden er disse gassene kanskje forurensning, men på Mars vil de være medisin, sier Chris McKay til bladet New Scientist. McKay samlet Marsentusiastene til møte ved NASA Ames forskningscenter i California.

Effektive drivhusgasser som CF₄ og C₂F₆ kan ifølge Margarita Marinova fra Massachusetts Institute of Technology varme opp temperaturen med fem grader i løpet av et århundre. Mer

effektive gasser kan gjøre jobben på et tiår, sier Marinova til New Scientist. De vidløftige planene forutsetter bygging av 20 atomdrevne fabrikker for produksjon av gassene.

Ved ekvator på Mars varierer temperaturen fra rundt 90 kuldegrader om natten til 25 plussgrader om dagen. Fem grader oppvarming kan være tilstrekkelig til å smelte den polare isen og frigjøre CO₂, noe som igjen vil øke drivhuseffekten.

Så gjenstår kun transporten: Avstanden fra Jorden til Mars varierer mellom 56 og 103 millioner kilometer.

Ikke penger til buss

– Hva skal pengene brukes til?

– Tanken er at alt som kommer inn, skal gå ut igjen til tiltak rettet mot trafikantene. Vi skal bli flinkere til å strø på ulykkesbelastede steder, vi skal være tidligere ute når folk trenger hjelp, og vi vil etterstrebe å holde veiene bare for snø, lover Gabestad.

– Har dere vurdert å bruke noen av inntektene fra piggdekkkjøring for å styrke kollektivtrafikken i Oslo?

– Nei, det vil ikke være særlig lurt. Piggdekkordningen vil bare være et par år. Det vil være dumt å basere drift av kollektivtrafikken på inntekter som vil forsvinne om kort tid, mener Gabestad.

I løpet av forrige vinter økte andelen piggfrie biler i Oslo fra 50 til 70 prosent. Først når andelen piggfrie biler kommer opp i 80 prosent er myndighetene fornøyde og vil kutte ut restriksjonene. Gabestad er usikker på hvor lang tid det vil ta å nå dette målet.

– Det er vanskelig å spå om dette, men jeg tror nok både denne og kanskje neste vinter kan gå før vi er i mål, sier han.

– Vil dere gjeninnføre panteordningen hvis det viser seg vanskelig å nå målet om 80 prosent piggfrie biler?

– Det vet jeg ikke. Virkemidler får vi se på hvis det blir nødvendig, sier Gabestad.

Piggfritt ga bedre luft

Oslo-lufta var bedre i fjor vinter enn på lenge. Helsevernetaten tror færre piggdekk er årsaken.

Helsevernetaten i Oslo kommune har nylig offentliggjort resultatene fra sist vinters målinger av luftkvaliteten i Oslo. Målingene viser tre ting:

- Dagene med mest forurensning hadde lavere mengder svevestøv enn de verste dagene tidligere år.
- Det var færre dager med høye konsentrasjoner av svevestøv enn tidligere.

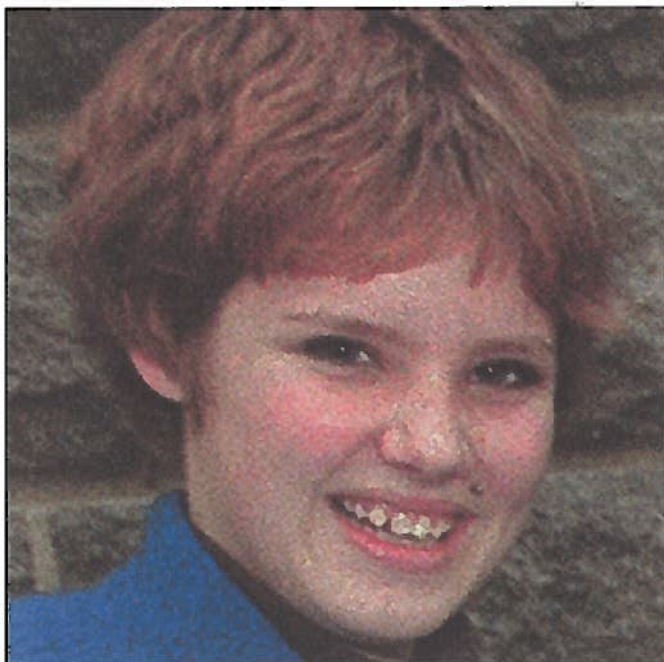
• Gjennomsnittlig mengde med svevestøv - hele vinteren sett under ett - var forholdsvis lav på tross av svært mange dager med høye konsentrasjoner i mars.

– Lufta i Oslo var altså bedre i vinter enn tidligere år. Færre piggdekk er trolig årsaken, slår saksbehandler Ingerid Myrvtveit ved Helsevernetaten i Oslo fast.

 VESAR
Vestfold Avfall og Ressurs AS

Returadresse:
Natur & miljø Bulletin
Boks 342 Sentrum
0101 Oslo

Unge klimaforhandlere

– Jeg håper vi kan presse Norge til å gjøre en bedre jobb, sier Silje M. Haugland. (Foto: Stavanger Aftenblad).

Silje M. Haugland (17) fra Stavanger og Jon Erik Prydz (17) fra Hammerfest skal delta i Norges delegasjon til de internasjonale klimaforhandlingene.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

– Jeg gleder meg kjempemasse, og synes det er veldig bra at også ungdom får litt å si, sier Silje M. Haugland.

Det er Nederlands miljøvernminister Jan Pronk, som har tatt initiativet til å få ungdom med i de internasjonale klimaforhandlingene.

– Vi har tatt imot oppfordringen og invitert to ungdommer, sier

avdelingsdirektør Håvard Toresen i Miljøverndepartementet.

Neste forhandlingsrunde er i Haag fra 13. til 24. november. Dit skal Jon Erik Prydz (17) fra Hammerfest og Silje M. Haugland (17) fra Stavanger. De to kommer til å delta på arrangementer i regi av den nederlandske miljøverndepartementet.

Dessuten får de mulighet til å delta i arbeidet og debatten i den norske delegasjonen.

– Men de representerer ikke regjeringen, og det vil være unaturlig at de uttaler seg på vegne av Norge utad, sier Toresen.

Overpedagogisk lureopplegg?

Både Haugland og Prydz ser frem til å delta i forhandlingene.

– Jeg tror det kommer til å bli kjempeinteressant. Regner med å treffe folk fra andre land og diskutere hva man kan gjøre, sier Jon Erik Prydz. Verken han eller Silje Haugland har mye positivt å si om norsk klimapolitikk.

– Jeg håper vi kan presse Norge til å gjøre en bedre jobb. Det som skjedde i Kyoto var feigt. Norge bør skjerpe seg kraftig og gå foran som et foregangsland i stedet for å slippe unna med store utslipp, sier Haugland. Hun påpeker at den norske oljeeksporten gir oss et ekstra ansvar for klimaproblemene.

– Kvoteordningen gjør at vi kan kjøpe oss fri. Det synes jeg ikke noe særlig om, vi må ta ans-

var for egne utslipp, sier hun.

– Jeg håper vi som ungdommer ikke bare blir engasjert i et overpedagogisk lureopplegg, men at vi faktisk får innflytelse og at de hører på hva vi har å si.

– Ikke gisler

Den nederlandske miljøvernministeren har bedt landene om å ta med ungdom i alderen 12 til 18 år. Denne invitasjonen har det norske miljøverndepartementet sendt videre til Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU), som har plukket ut de to.

Tidligere har Miljøverndepartementet sagt nei til å inkludere blant annet miljøorganisasjonene i den norske delegasjonen. Både Prydz og Haugland sitter i landsstyret til Natur og Ungdom, men Thoresen presiserer at Miljøverndepartementet ikke har lagt seg opp i hvilke personer LNU har plukket ut.

Han tror heller ikke at de to blir gisler for norsk klimapolitikk.

– Nei, den tanken har ikke slått oss. De blir jo ikke tvunget til å mene noe. De er ikke ment å være representanter for regjeringens politikk, men kan gi uttrykk for sitt personlige syn.

– Vil dere også i fremtiden ha med ungdommer i delegasjonen?

– Dette er et initiativ fra en fremtidsrettet miljøvernminister. Så får vi se hva utfallet blir og hvilke erfaringer vi får. ■

Kalenderen

13. november: Konferanse om nasjonal transportplan, Ingeniørenes Hus i Oslo. Arr: Norske Sivilingeniørers Forening, tlf: 22 94 75 00.

13. - 24. november: Partsmøte i FNs klima-

konvensjon, Haag i Nederland. Mer info: www.unfccc.int

14. - 16. november: Konferanse om helse og miljø i Folkets hus, Oslo. Arr: Teknisk hygienisk forum og Forum for miljø og helse.

Tlf: 22 00 16 40. www.hmt.as og www.fmh.no

23. november: Seminar om framtidens biler og transport - med fokus på brenselceller og grønn logistikk, Göteborg i Sverige.

Arr: MiljøRapporten, tlf: (+ 45) 8 796 64 72.

14. - 15. desember: Internasjonal konferanse om avfall og energi, i Brussel. Arr: Clobal Business Network, tlf: + 44 (0) 20 7291 1030.